

SAMMANFATTNING 2025

NATIONELLT FRÄMJANDE AV SCENKONST I SKOLAN

Föreställning: Utomjordingar Fotograf: Sara P. Borgström

BARNS RÄTT TILL KULTUR

Barnkonventionen blev svensk lag och juridiskt bindande den 1 januari 2020. Detta innebär att barns rättigheter till konst och kultur nu är en del av svensk lagstiftning.

Barnkonventionen

Artikel 31: Vila och fritid

- 1 Konventionsstaterna erkänner barnets rätt till vila och fritid, till lek och rekreation anpassad till barnets ålder och rätt att fritt delta i det kulturella och konstnärliga livet.
- 2 Konventionsstaterna ska respektera och främja barnets rätt att till fullo delta i det kulturella och konstnärliga livet och ska uppmuntra tillhandahållandet av lämpliga och lika möjligheter till kulturell och konstnärlig verksamhet samt till rekreations- och fritidsverksamhet.

Barn är alltså rättighetsbärare och skall under sin skoltid beredas rätten *”att till fullo delta i det kulturella och konstnärliga livet”*.

Enligt Sveriges kulturpolitiska mål *”ska kulturpolitiken särskilt uppmärksamma barns och ungas rätt till kultur.”*

Hur väl stämmer lag och mål överens med verkligheten för Sveriges barn? Hur hanterar vi vetskapen om att grundskolan är det närmaste vi kommer att så jämlikt det går bereda denna rätt? Vilka krav finns för att alla barn och unga i skolan ska få ta del av professionell konst och kultur? Detta är juridiska, etiska och djupt demokratiska frågor.

Är konst och kultur en del av bildningen i skolan – och borde professionell scenkonst vara en del av den?

Föreställning: Mors Illa Olle till skolan gick
Fotograf: Daniel Andersson

BAKGRUND

Sveriges scenkonst för barn och unga har genom decennier varit internationellt erkänd som banbrytande och högkvalitativ. Länsteatrarna i Sverige bär detta konstnärskap och spelar en viktig roll i både produktionen och spridningen av denna scenkonst. Efter många års diskussioner om vikten av kvalitet, spridning och jämlik tillgång till scenkonst beslutade styrelsen för Länsteatrarna i Sverige att söka projektbidrag från Kulturrådet med följande mål:

Att utveckla och sprida en strukturellt hållbar modell för scenkonst i skolorna, så att alla barn får möjlighet att uppleva professionell scenkonst under sin skolgång – i hela landet.

Projektet beviljades i december 2024 och startade i januari 2025.

Projektbeskrivning:

Genom projektet vill vi kartlägga länsteatrarnas samarbete med skolorna och få en bild av hur scenkonstens tillgänglighet varierar mellan regionerna. Genom goda exempel och kunskapsspridning ska projektet främja en mer jämlik tillgång av scenkonst för barn och unga i hela Sverige.

Projektets delar:

- Dialog med representanter från kulturutskott och kulturdepartement samt med företrädare för länsteatrar samt med tjänstemän och politiker på regional och kommunal nivå.
- Intervjuer med och enkät till länsteatrarna
- Kunskapsutbyte med ASSITEJ Sverige, Teatercentrum, Riksteatern m.fl.
- Kunskapsseminarium

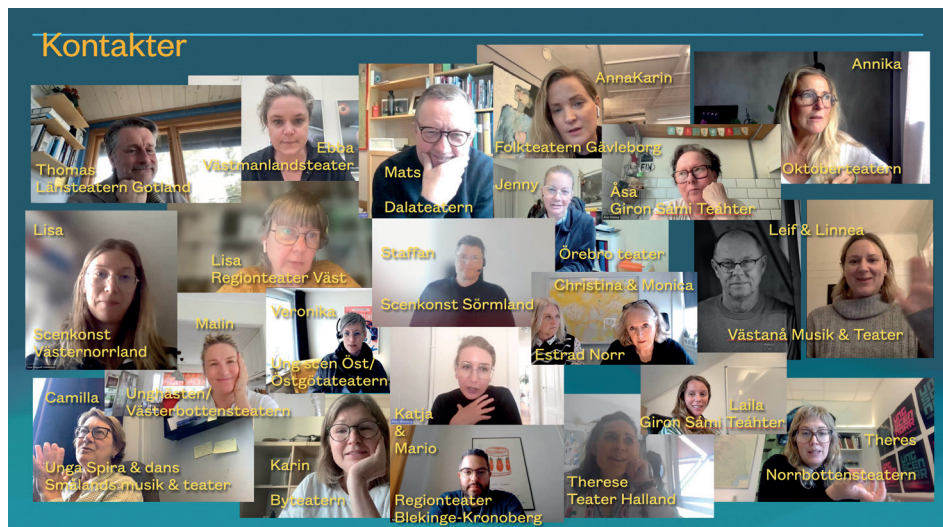
UNDERSÖKNING

För att kartlägga samarbetet mellan länsteatrar och skolor i landet skickades en enkät ut till landets länsteatrar. För att kunna få fördjupade svar genomfördes också intervjuer med de ansvariga för barn och unga-verksamheten på alla länsteatrar i Sverige.

Frågeställningarna berörde bland annat organisation, rutiner, samarbeten kring barn och unga, kulturplaner, kommunavtal, transporter, Skapande skola-bidrag, lokaler, biljettpriser, upplevda hinder och framtida möjligheter.

Alla länsteatrar bär sin unika historia och har olika geografiska, demografiska och ekonomiska förutsättningar. Ändå visade sig likheterna vara slående vad gäller upplevda hinder och längtan efter kreativa lösningar.

Efterfrågan om en funktionell modell, fortlöpande avtal med kommuner eller kulturgarantier var återkommande bland länsteatrarna.

SLUTSATSER

Hinder nr. 1 – Ekonomi:

Det största hindret för att nå ut med scenkonst till skolorna visade sig vara *de ekonomiska förutsättningarna*. Det gäller ekonomin på länsteatrarna, men även ekonomin i kommuner och på skolor.

Att producera och spela scenkonst i skolan är kostsamt. Man spelar ofta för mindre grupper, vilket kräver lång spelperiod för att kunna möta alla. Ambitionen är också att hålla biljettpriset lågt, vilket gör uppdraget kostsamt och icke inkomstbringande.

När offentligt stöd till länsteatrarna urholkas via utebliven uppskrivning av kultursamverkansmodellen riskerar scenkonst i skolan att drabbas.

I skolans budget och den kommunala budgeten är de ekonomiska prioriteringarna tuffa. Många skolor har svårt att köpa in professionell scenkonst även om biljettpriset är lågt. Dessutom kan transporterna vara kostsamma. Har skolan bara råd med en bussresa prioriteras kanske resan till simhallen. I vissa kommuner och skolor saknas det tid och förmåga att söka Skapande skola-bidraget, vilket annars kunde ha bekostat scenkonstföreställningen och transporten dit.

Vi ser även att finansieringen av de personer som arbetar med samordning mellan skola och scenkonstproducent faller på kulturen i stället för att kostnaden delas mellan utbildningssektorn och kultursektorn.

Hinder nr. 2 – Organisation:

Det näst största hindret för att nå ut med scenkonst till skolorna är *organisationen*.

Vägen mellan scenkonstinstitution och skola är kantad av utmaningar. Ett scenkonstbesök är en schemabrytande aktivitet vare sig det äger rum på den egna skolan eller är en utflykt till ett scenkonsthus. För att organisera det krävs samarbete mellan skola och länsteater med förståelse för varandras förutsättningar. På länsteatrarna finns det personer anställda för detta samarbete. På skolan finns inte alltid motsvarande tjänst.

Ibland finns så kallade kulturombud, men långt ifrån alla skolor prioriterar detta i tjänstefördelningen. På vissa skolor kan ansvaret hamna på en eldsjäl som brinner för kultur för barnen, men som inte har tid i sin tjänst för detta arbete.

Många kommuner har kultursamordnare som fungerar som länk mellan länsteater och skola. Vår kartläggning visar att de kommuner som saknar kultursamordnare eller liknande ofta får problem både med samordning med scenkonstinstitutionen och ansökan av Skapande skola-bidrag.

Ett annat problem med organisationen är att det idag inte finns någon nationell samordning eller uppföljning av kulturinsatser riktade till barn i skolan, ingen exakt statistik och inte heller några specifika krav på regioner eller kommuner.

FÖRSLAG

Strukturförändringar för ökad tillgång av professionell scenkonst i skolan:

- Nationell kulturgaranti
- Gemensam finansiering
- Samordna Skapande skola-bidrag
- Skolkultursamordnare

Nationell kulturgaranti

En garanti som utgår från varje barns rätt "att till fullo delta i det kulturella och konstnärliga livet", i enlighet med artikel 31 i barnkonvention. En nationell kulturgaranti skulle vara tydligt formulerad och professionell scenkonst vara en central del av innehållet. Garantin bör tydliggöra kulturen som en del i skolans uppdrag. Kulturgarantin ska också innefatta uppföljning och statistik av kultur i skolan.

Gemensam finansiering utbildning & kultur

Idag vilar ett tungt ansvar på kultursektorn att både finansiera och organisera scenkonst i skolan. Otydliga krav finns på mottagarledet vilket skapar en obalans i både ekonomi och organisation. Vi föreslår att utbildningssidan blir medfinansierad genom att ta över finansieringen av de personer som samordnar kultur i skolan med scenkonstproducenterna. På så sätt skulle kulturbudgeten i högre grad kunna användas till konstskapande i stället för till administration.

Samordna Skapande skola-bidrag

De skolor som av olika skäl inte söker Skapande skola-bidrag får hjälp med ansökan av skolkultursamordnare eller av länsteatern.

Skolkultursamordnare

För att säkerställa långsiktiga och fungerande kontakter mellan scenkonstutövare och skolor skulle en fast nyckeltjänst behövas – en skolkultursamordnare. Den skulle bekostas av utbildningssidan och ha ett nära samarbete med kontaktpersoner på länsteatrarna samt med andra kulturverksamheter. Regionen har ansvar för att varje kommun har tillgång till en skolkultursamordnare, i vissa fall delas en sådan tjänst mellan flera kommuner.

Skolkultursamordnare ska:

- vara garant för att kulturgarantin följs
- samordna kulturverksamheten med kommuner och skolor
- bidra till fungerande infrastruktur, transporter och lokalinventeringar
- följa upp och samla statistik över skolpublik

Viktigt att poängtera är att vi inte förespråkar en ökad administration. På många håll i landet finns redan idag kultursamordnare som har detta som en del av sitt uppdrag. Vårt förslag är att ALLA kommuner ska få tillgång till en sådan tjänst och att den bekostas av utbildningssektorn, medan kultursektorn bekostar den person som företräder länsteater/annan kulturverksamhet.

På så vis kan en jämlik nationell spridning av scenkonst uppnås och kostnaderna delas mellan kultur och utbildning.

SLUTORD

Skolan – en plats för bildning

Länsteatrarna i Sverige vill verka för ALLA barns rätt till kultur och scenkonst. Vi vill skapa långsiktigt hållbara strukturer för samarbete mellan kulturaktörer och skola.

Kultur och konst bör vara en del av alla barns bildning och utveckling, en naturlig del av skolgång och läroplan. Här ser vi behov av vidare undersökningar och initierade förslag. Hur kan skolans styrdokument tydligare stötta barnens rätt till kultur?

Professionell kultur och scenkonst är inte ett privilegium för utvalda utan en rättighet för alla.

Föreställning: Vad är våld? Fotograf: Lisalove Bäckman

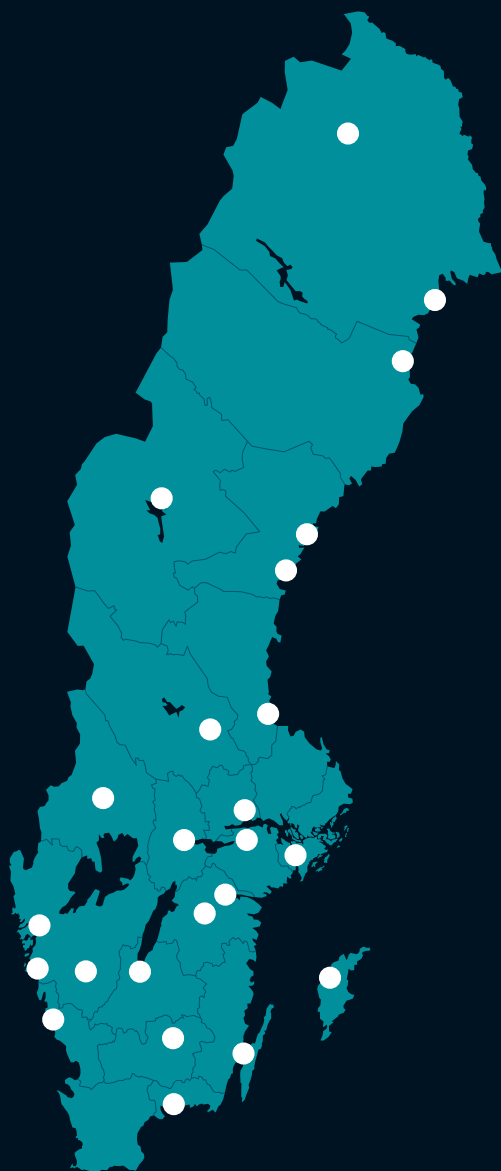

Föreställning: Tonya Nancy Fotograf: Malin Arnesson

Rapport av Länsteatrarna i Sverige
Projektledare: Karl Seldahl
Verksamhetsledare: Ylva Nordin

KULTURRÅDET

Detta projekt har genomförts med beviljat bidrag från Statens Kulturråd.

VÅRA MEDLEMS- INSTITUTIONER:

Giron Sámi Teáhter
Norrbottensteatern
Västerbottensteatern
Estrad Norr
Norrdans
Scenkonst Västernorrland/
Teater Västernorrland
Folkteatern i Gävleborg
Dalateatern
Västanå Musik & Teater
Västmanlands Teater
Scenkonst Sörmland
Örebro Teater
Oktobersteatern
Östgötateatern
Ung Scen/Öst
Regionteater Väst
Smålands Musik & Teater
Folkteatern i Göteborg
Länsteatern på Gotland
Teater Halland
Regionteatern Blekinge Kronoberg
Byteatern Kalmar Länsteater

www.lansteatrarna.se

[@lansteatrarnaisverige](https://www.instagram.com/lansteatrarnaisverige)

[Länsteatrarna i Sverige](https://www.facebook.com/lansteatrarna)

info@lansteatrarna.se

LÄNSTEATRARNA

Den nationella organisationen
för regional scenkonst